УДК:339.9
JEL F22

Н.І. Синковець, асп.
ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ВІЗОВОГО РЕЖИМУ З ЄС НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ

У статті розглянуто вплив лібералізації візового режиму з ЄС на конкурентоспроможність України. Показано, що лібералізація візового режиму з ЄС, міграція українських громадян до країн Євросоюзу справляють неоднозначний, суперечливий вплив на міжнародну конкурентоспроможність нашої держави, мають як позитивні, так і негативні наслідки

Ключові слова: *міграція, Угода про асоціацію, безвізовий режим, лібералізація, ЄС*

Постановка проблеми. 2014 рік став для України знаковим. Цьому зіграло на руку безліч факторів: війна – "революція гідності", політичні перевороти, спад економіки, анексія Кримського півострову, військові дії на сході держави. За 2014 рік зниження обсягів виробництва базових галузей економіки України становило 9,6%; рівень інфляції в 2014 році становив майже 25%; станом на 1 грудня 2014 року рівень золотовалютних резервів склав 9,97 млрд дол США, а дефіцит платіжного балансу в 2014 році становив 3,557 млрд дол США [1].

Однак, 2014 рік в історії України відзначиться не лише негативними явищами і процесами, але і підписанням одного із найбільш знакових документів – Угоди про асоціацію. За своїм обсягом та охопленням – це найбільший міжнародно-правовий документ за всю історію України, в якому визначений новий формат відносин між Україною та ЄС і який є напрямом системних соціально-орієнтованих реформ в Україні.

Аналіз останніх публікацій. Так, до проблематики міжнародної міграції зверталося багато вчених. Вона досліджується такими економістами як Н.Н. Філіповим, В.А. Суковим, Л.Л. Шамілєвою, Л.Л. Рибаковським, О.І. Шнирковим, Р.О. Заблоцькою, Р.Д. Стакановим, М.М. Відякіною тощо.

Невирішені частини загальної проблеми. Економісти та науковці у своїх поглядах по-різному підходили до концепції мобільності та природи потенційної міграції. Важливе значення відводиться у статті аналізу офіційних документів, зокрема Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Метою статті є з'ясування наслідків лібералізації візового режиму з ЄС та вплив цих ефектів на міжнародну конкурентоспроможність України.

Результати дослідження. У всій багатовекторності поглядів побудови зовнішньоекономічної політики України, чільне місце відводилося створенню

партнерських відносин з ЄС, із перспективою подальшого членства в цьому інтеграційному об'єднанні. Переговори між Україною та ЄС проходили в декілька етапів, коли, зрештою, Угоду про партнерство та співробітництво було замінено на Угоду про асоціацію. Протягом 2007 – 2012 р. мав місце 21 раунд переговорів щодо Угоди про асоціацію та 18 раундів переговорів щодо створення зони вільної торгівлі. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбулося в два етапи.

21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди та Заключний акт Саміту. 27 червня 2014 р. в ході засідання Ради ЄС Президентом України П.Порошенком та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів 28 держав – членів ЄС була підписана економічна частина Угоди [2].

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

Окрім іншого в Угоді, зокрема у Розділі ІІІ "Юстиція, Свобода та Безпека" розглядається питання міграції трудових ресурсів з України. В документі чітко зазначається важливість спільного управління міграційними потоками, подолання причин виникнення міграції, спільного запровадження ефективної та превентивної політики щодо боротьби з нелегальною міграцією. Заключним етапом поглиблення взаємовідносин в цьому напряму має бути встановлення безвізового режиму, що визначається у двофазному Плані дій щодо лібералізації візового режиму, представленого на саміті Україна – ЄС 22 листопада 2010 р. [3, с. 18].

На даний момент, українці не можуть безперешкодно виїзджати в будь-яку країну світу, так само як і мешканці інших держав, оскільки цьому перешкоджає існування візового режиму. В сучасному глобалізованому світі візові обмеження регулюють рух громадян та являються відображенням політичних відносин між державами.

Існує відмінність в кількості країн із безвізовим в'їздом. Так, з 2006 року компанія Henley & Partners у співпраці із Міжнародною асоціацією повітряного транспорту, яка підтримує найбільшу в світі базу туристичної інформації, публікує Світовий індекс візових обмежень (Visa restrictions Index). Для отримання результатів аналізуються візові правила 219 країн та територій світу, після чого компанія їх ранжує, ставлячи за основу кількість разів безвізового в'їзду (станом на 20 травня 2014 р.) [4, с. 2].

За цим рейтингом в 2014 р. перше місце розділили Фінляндія, Німеччина, Швеція, США та Великобританія. Громадянам цих держав дозволений безвізовий в'їзд в 174 країни світу. Україна посіла 53 місце, її громадянам дозволений в'їзд до 79 країн. Замикають список країни з нестабільною та гострою політичною ситуацією – Сомалі (32), Ірак (31) та Афганістан (28).

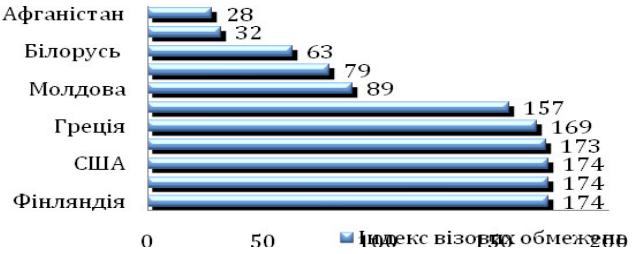

Рис. 1. Індекс візових обмежень
Джерело: [4, с.3]

Для того, щоб мати змогу подорожувати в ЄС, громадянин України повинен заздалегідь попіклуватися про оформлення Шенгенської візи, зважаючи, що не всі країни-члени ЄС входять до Шенгенського простору (25 країн).

Процес лібералізації візового режиму викладений у спеціальному документі "Безвізовий діалог між Україною та ЄС. План дій з лібералізації візового режиму", який складається із 4 основних блоків:

- Безпека документів, включаючи біометрику.
- Нелегальна імміграція, включаючи реадмісію.
- Громадський порядок та безпека.
- Зовнішні зносини та фундаментальні права.

За прогнозами українських експертів, безвізовий режим з ЄС буде встановлений з кінця 2015 – початку 2016 р. Однак, у самому документі конкретних дат не зазначено, ясно лише те, що безвізовий режим для громадян України може бути запроваджений, при умові реалізації таких конкретних задач, як:

- суттєве покращення рівня безпеки документів, включаючи біометрику;
- зміцнення потенціалу у сфері управління кордонами та міграцією, політики притулку;
- впровадження реформ і співпраця у сфері громадського порядку та безпеки;
- вирішення питань у сфері зовнішніх зносин пов'язаних з рухом осіб [7, с. 2].

На даному етапі першочерговими і пріорітетними завданнями, що стоять перед Україною є введення "біометричних" паспортів; створення спеціалізованого антикорупційного органу; вдосконалення законодавства та державної політики України в сфері протидії дискримінації.

Незважаючи на відсутність можливості вільного пересування до ЄС, українці знаходили можливість виїхати за кордон, і робили це досить активно, що підтверджують офіційні дані. Так, станом на 2013 р. уповноваженими органами ЄС було видано 2,358 млн дозволів на постійне проживання, при цьому частка громадян України становила більше 10%, або майже 237 тис осіб (див. табл. 1).

Таблиця 1

Видані дозволи на постійне проживання в ЄС 28 (2013 р.)

	Всього	Сімейні причини		Освіта		Праце-влаштування		Інші причини	
Всього	2357583	672914	28,5%	464040	19,7%	535478	22,7%	685151	29,1%
Україна	236691	20006	8,5%	15739	6,6%	151718	64,1%	49228	20,8%
США	171800	21670	12,6%	42476	24,7%	38881	22,6%	68773	40%
Росія	73107	23914	32,7%	15750	21,5%	13686	18,7%	19757	27%

Джерело: [8, с. 3]

Переважну більшість дозволів громадяни України отримали від Польщі (майже 170 тис), а також від Чехії (18,5 тис) та Словаччини (більше 1 тис).

Причини міжнародної міграції можуть бути різні, починаючи від політико-економічних і закінчуючи навіть екологічними. На сьогодні домінуючими причинами міграції до ЄС для громадян України виступають економічні, зокрема, високі зарплати в країні-реципієнті та високий рівень добробуту; бідність та соціальна напруга в Україні; наявність родичів, що вже працюють в країні-реципієнті; легкість знаходження роботи в країнах ЄС; географічна близькість та відносно низькі витрати на подорож; ліберальна візова та міграційна політика в країні-реципієнті.

Напружена ситуація в Україні змушує багатьох українців від'їзжати за кордон в пошуках кращих умов життя, однак, які можуть бути наслідки масової міграції за кордон?

Можна відмітити тенденцію, що, як вже раніше зазначалося, українці все частіше звертаються за візою в ЄС. Згідно з даними Державної служби статистики України, станом на 2013 р. 1,2 мільйона українців є трудовими мігрантами. Найбільшими країнами-реципієнтами вітчизняної робочої сили є Російська Федерація (43,2%), а з країн ЄС – це Польща (14,3%), Італія (13,2%) та Чеська Республіка (12,9%). Середньомісячний заробіток одного трудового мігранта в ЄС майже втричі більший ніж у середньому на одного штатного працівника, зайнятого в економіці України. А в більш розвинених європейських країнах зарплата може бути більшою в 5-10 разів [6].

Більша частка зароблених мігрантами коштів надходила до України через неофіційні канали: кошти надсилалися через знайомих чи водіїв вантажівок або передавалися особисто.

У відповідності із негативним сценарієм розвитку подій відкриття європейських кордонів для українських заробітчан, тисячі молодих спеціалістів безперешкодно зможуть переїхати в ті країни, де їх праця буде оцінена гідно, в тому числі і в фінансовому вираженні. Схожа ситуація мала місце в ряді країн Східної Європи, що приєдналися до ЄС. Наприклад, кількість поляків в Ірландії за шість років виросла в 30 разів, румун в Іспанії – в 15 разів, в інших країнах кількість мігрантів також збільшилась в 1,5–3 рази.

Таблиця 2

Звернення українців по європейські візи

Україна	Кількість звернень	Видані візи	Відсоток відмов
2010	972,580	930,407	3,83%
2011	1,142,732	1,103,328	3,30%
2012	1,313,727	1,283,014	2,03%
2013	1,587,212	1,534,972	1,70%

Джерело: [9]

Тому, можна спрогнозувати, що протягом декількох років після відміни візового режиму з України виїдуть біля 2-3 млн громадян. Тут чітко простежується двосторонній інтерес: українці матимуть змогу заробляти в декілька разів більше ніж в рідних містах, так і працедавці зможуть економити на зарплаті. Однак, слід також враховувати, що на фоні економічної стагнації та високого рівня безробіття в країнах ЄС політики, що підтримують антиміграційні настрої, стають все популярнішими. Населення багатьох європейських країн обережніше починає відноситься до мігрантів, так як побоюється тиску на ринку праці в своїх країнах.

Що стосується європейських країн, то впродовж останніх років ситуація на ринку праці ускладнюється, зростає рівень безробіття. Найвищі показники на початку 2014 р. були в Іспанії (25,6%) та Греції (27,5%), найнижчі – в Німеччині (5,1%) та Австрії (4,8%). Причому середній показник серед країн ЄС станом на лютий 2014 р. – 10,6%, однак серед молоді рівень безробіття набагато вищий і в той самий період склав 22,9%, що безумовно дуже серйозно впливає на економіку країн. Молодим спеціалістам стає все важче отримати високоопачувану роботу [10].

Найбільшу хвилю українських мігрантів слід очікувати в Польщі, Румунії, Словаччині та Словенії. Попит на недорогу кваліфіковану та некваліфіковану робочу силу у них досить високий, оскільки громадяни цих країн також виїзджають за кордон.

Ще одним важливим моментом стане загострення демографічної ситуації в Україні. За статистикою більшість мігрантів – це громадяни працездатного віку, тобто в Україні можлива ситуація зі старінням нації. Крім того, міграція часто призводить до рішень про відкладення народження дитини.

Міграція негативно вплине на ринок в Україні шляхом виснаження робочої сили, може з'явитися так звана циркулярна міграція – тобто тимчасовий рух через кордон з метою працевлаштування, що повторюється з певною періодичністю.

Міграція – серйозна економічна проблема для компаній і держави в цілому з точки зору конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність українських фірм знизиться власлідок еміграції фахівців і спеціалістів високої кваліфікації. Те ж саме стосується конкурентоспроможності експортноорієнтованих галузей (металургія, хімія, сільське господарство, машинобудування, ОПК тощо) і, в кінцевому рахунку, міграція може призвести до зниження конкурентоспроможності держави.

Однак, відкриття кордонів матиме не лише негативні наслідки для економіки України. Насправді, це крок назустріч до підвищення конкурентоспроможності країни на європейському та світовому рівнях. Перший момент, який варто відмітити – це перекази коштів, що формують частину бюжету держави. Порівняльний аналіз динаміки ПІІ та приватних грошових переказів свідчить про важливість грошових потоків для економіки країни.

У 2014 р. грошові перекази через фінансово-банківську систему склали близько 7 млрд дол США або майже 7% ВВП. Якщо врахувати перекази неофіційними каналами, то, за експертними оцінками, мова йде про суму, що сягає 25 млрд дол США. Очікується, що тільки з Польщі загальний об'єм переказів збільшиться з 3,4 мрд дол США до 7-8 млрд дол США в рік.

Схожа ситуація відбулася в Латвії. За даними Банку Латвії, об'єм переказів від заробітчан різко збільшився якраз після вступу до ЄС. Так, за 2002–2003 р. працівники-мігранти перерахували до країни 119 млн євро, в 2004 р. – 175 млн євро, в 2007 р. показники перевищили 400 млн євро. Загалом, за 10 років членства в ЄС Латвія отримала від громадян, що працюють за кордоном, близько 4 млрд євро [12].

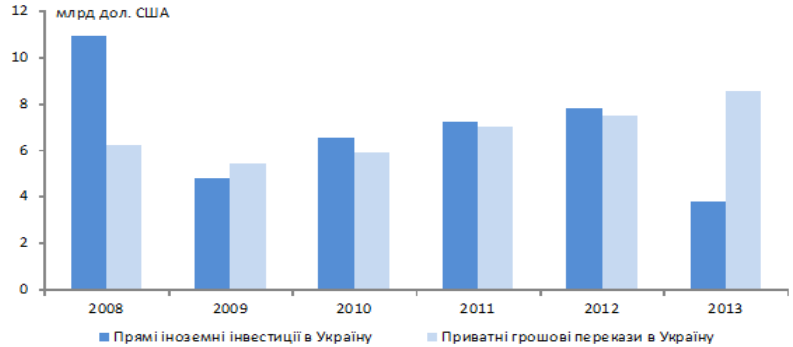

Рис. 2. ПІІ та приватні грошові перекази до Україні 2008–2013 р. (млрд дол.)
Джерело: [11]

Міграція вплине на зменшення соціального та економічного напруження, призведе до зниження в Україні рівня бідності та безробіття, вона також надасть уряду можливість більш вільно оперувати ресурсами суспільних фондів.

Ще одним наслідком стане зростання кількості туристів із України в країни Шенгенської зони, оскільки українці матимуть можливість вільно пересуватися між кордонами, зникне необхідність витрачання часу і ресурсів для європейської візи.

Слід очікувати зростання легальної міграції українців, і як наслідок – скорочення нелегального працевлаштування.

Українці, що повернуться до батьківщини, матимуть професійний досвід, а також досвід роботи в іноземних європейських компаніях.

Ефективне та цілеспрямоване використання переваг від лібералізації візового режиму з ЄС принесе свої результати, однак, слід розробити план того, як ці ресурси використати. Не стоїть питання – як утримати українців в Україні, важливо домогтись того, щоб вони мали бажання повернутися назад. Тому, одним із важливих кроків має стати заснування спеціального органу або установи, яке займалося б встановленням контактів з українськими мігрантами, розвитку та підтримки відносин з ними. Такі відомства працюють більш як в 20 країнах, а в низці країн кількість мігрантів в 2-10 разів менша ніж в Україні.

Ще одним кроком є стимулювання грошових переказів в Україну. В більш як 30 країнах світу регуляторні органі та банки приділяють особливу увагу мігрантам та їх господарствам. Слід зменшити податок на закордонні перекази (15% та 17% на даний момент), тим самим заохочуючи громадян використовувати банківські послуги. Наприклад, в Індії всі федеральні банки мають спеціалізовані послуги для мігрантів, завдяки чому, в 2014 р. на рахунках індуських мігрантів в Індії було накопичено більше 70 млрд дол США [12].

Необхідними є розробка та реалізація серед мігрантів фінансово-банківських інструментів, кошти від продажу яких будуть направлені на розвиток підприємницького сектору та інфраструктури (diaspora bonds). Україні слід перейняти приклад Ізраїлю, де завдяки випуску спеціальних облігацій для єврейської діаспори, за 60 років до Ізраїлю надійшло майже 40 млрд дол США. Враховуючи кількість вже наявних українських мігрантів, завдяки таким цінним паперам щорічно можна залучати в економіку країни додатково 3-10 млрд дол США.

Міграція надасть Україні можливість збільшити доходи від туризму, тим самим спонукаючи цю галузь розвиватися. Наша держава має всі шанси стати привабливим місцем відпочинку для європейських туристів. Українські заробітчани отримають значний професійний, технологічний, виробничий та культурний досвід роботи в європейських компаніях. Вони зможуть перейняти європейський стиль управління, та детальніше вивчити нові тенденції в європейському менеджменті (кроскультурний менеджмент, КСВ тощо). В майбутньому це призведе і до полегшення ведення бізнесу із європейськими партнерами загалом.

Висновки. Внаслідок лібералізації візового режиму з ЄС Україна зіштовхнеться з низкою позитивних та негативних факторів. Старіння населення, загострення демографічної ситуації, відтік кваліфікованої робочої сили тощо. Однак, потенціал українських заробітчан є суттєвим, що при оптимальному та ефективному використанні може принести свої позитивні результати. Перекази коштів, створення спеціального органу зв'язку з мігрантами, введення фінансових інструментів – це лише частина факторів, що можуть позитивно вплинути на конкурентоспроможність України.

Україна має можливість використати іноземний досвід та, зважаючи на помилки минулого, адаптувати майбутні реалії таким чином, щоб від відкриття кордонів отримати максимальні переваги, які потім зможе спрямувати на розвиток країни в цілому.

Література

1. Минфин [Електронний ресурс] // Финансовый портал. – Режим доступу: http://index.minfin.com.ua/balance/
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2015. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344&
3. Угода про асоціацію між Україною та ЄС / [Електронний ресурс] // [текст угоди] – с. 16-21. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf
4. Henley& Partners The Henley&Partners Visa Restrictions Index 2014. Global Travel Freedom at a Glance / Henley& Partners // – p. 1-4. https://www.mycbs.biz/data/ranking-de-pasaportes.pdf
5. Шенгенська віза / Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс] // [офіційна сторінка] – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/travel_to_eu/visa/index_uk.htm
6. 1,2 млн. українців є трудовими мігрантами / Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс] // [офіційна сторінка] – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2013/2013_05_31_2_uk.htm
7. Безвізовий діалог між України та ЄС. План дій з лібералізації візового режиму // [текст угоди] – с. 1-8.
8. Residents permits for non-EU citizens in the EU28 / Eurostat Newsrelease 159/2014 // – 2014. – с. 5.
9. Скворцов Д. Безвизовый режим с ЕС: что уже сделала Украина, что еще предстоит [Електронний ресурс] / Скворцов Д. // – 2014. – Режим доступу: http://www.segodnya.ua/ukraine/bezvizovyy-rezhim-s-es-chto-uzhe-sdelala-ukraina-chto-eshche-predstoit-539058.html
10. Eurostat. Euro area unemployment rate at 11, 9% // Eurostat: Newsrelease euroindicators. – № 52. – 2014. –P. 1-6.
11. Kravchuk K. Influence of Labour migration on the Economy of Ukraine [Електронний ресурс] / K. Kravchuk // – 2014. – Режим доступу: http://4liberty.eu/influence-of-labour-migration-on-the-economy-of-ukraine/
12. Гайдуцкий А. Отмена визового режима с ЕС: возможности и риски для Украины [Електронний ресурс] / А. Гайдуцкий // – 2014. – Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/international/otmena-vizovogo-rezhima-s-es-vozmozhnosti-i-riski-dlya-ukrainy-pochemu-k-posledstviyam-nuzhno-gotovitsya-uzhe-seychas-_.html

References

1. Minfin [Elektronnyi resurs] // Finansovyi portal. – Regym dostupu: http://index.minfin.com.ua/balance/
2. Ugoda pro asociaciy miz Ukrainoi ta Evropeiskym Soiuzom / [Elektronnyi resurs] // Uriadovui portal. – 2015. – Regym dostupu: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344&
3. Ugoda pro asociaciy miz Ukrainoi ta Evropeiskym Soiuzom / [Elektronnyi resurs] // [tekst ugody] – c. 16-21. – Regym dostupu: http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf

4. Henley& Partners The Henley&Partners Visa Restrictions Index 2014. Global Travel Freedom at a Glance / Henley& Partners // – p. 1-4. https://www.mycbs.biz/data/ranking-de-pasaportes.pdf

5. Shengenska visa / Predstavnuztvo Evropeiskogo Soiuzu v Ukraini [Elektronnyi resurs] // [oficiina storinka] – Regym dostupu: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/travel_to_eu/visa/index_uk.htm

6. 1,2 mln ykrainziv e trudovymy migrantamy / Predstavnuztvo "vropeiskogo Souzu v Ukraini [Elektronnyi resurs] // [oficiina storinka] – Regym dostupu: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2013/2013_05_31_2_uk.htm

7. Bezvisovui dialog miz Ukrainou ta EC. Plan diy z liberalizacieu vizovogo regumu // [tekst ugody] – c. 1-8.

8. Residents permits for non-EU citizens in the EU28 / Eurostat Newsrelease 159/2014 // – 2014. – c. 5.

9. Skvorzova D. Bezvizovui regym c EC: chto uze sdelala Ukraina, chto eche predstoit [Elektronnyi resurs] / Skvorzova D. // – 2014. – Regym dostupu: http://www.segodnya.ua/ukraine/bezvizovyy-rezhim-s-es-chto-uzhe-sdelala-ukraina-chto-eshche-predstoit-539058.html

10. Eurostat. Euro area unemployment rate at 11, 9% // Eurostat: Newsrelease euroindicators. – № 52. – 2014. –P. 1-6.

11. Kravchuk K. Influence of Labour migration on the Economy of Ukraine [Elektronnyi resurs] / K. Kravchuk // – 2014. – Regym dostupu: http://4liberty.eu/influence-of-labour-migration-on-the-economy-of-ukraine/

12. Gaiduzkui A. Otmena visovogo reguma c EC: vozmoznosti i riski dlya Ukrainy [Elektronnyi resurs] / A. Gaiduzkui // – 2014. – Regym dostupu: http://gazeta.zn.ua/international/otmena-vizovogo-rezhima-s-es-vozmozhnosti-i-riski-dlya-ukrainy-pochemu-k-posledstviyam-nuzhno-gotovitsya-uzhe-seychas-_.html

Н. Синковец, асп.
ИМО КНУ имени Тараса Шевченка

ВЛИЯНИЕ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ ВИЗОВОГО РЕЖИМА С ЕС НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ УКРАИНЫ

В статье рассмотрено влияние либерализации визового режима с ЕС на конкурентоспособность Украины. Показано, что либерализация визового режима с ЕС, миграция украинских граждан в страны Евросоюза неоднозначно и спорно влияет на международную конкурентоспособность нашего государства, имеет как положительные, так и негативные последствия

Ключевые слова: *миграция, Договор об ассоциации, безвизовый режим, либерализация, ЕС*

N. Synkovets, Ph.D Student
Institute of International Relations
Taras Schevchenko National University of Kyiv

THE INFLUENCE OF VISA REGIME LIBERALIZATION WITH THE EU ON THE COMPETITIVENESS OF UKRAINE

The article emphasizes the influence of liberalization of visa regime with the EU countries on the competitiveness of Ukraine. It is considered that visa regime liberalization with the EU as well as migration of the ukrainian citizens to the EU countries have ambiguous and controversial effects on the international competitiveness of our country, have both positive and negative consequences

In terms of reforming the foreign policy Ukraine has also devoted a lot of efforts towards creating effective partnership with the EU. The result of the cooperation is the signing of the Association Agreement between Ukraine and the EU in 2014. The document is extremely important for its shaping the future of the country within the Union. The process of visa regime liberalization is laid down in the "Visa-free dialogue between Ukraine and the EU". The influence of liberalization is controversial and ambiguous, it has both negative and positive consequences. With the help of the free work force migration to the EU, Ukraine will face the demographic problems such as population ageing, the lack of efficient experts will cause the decrease of the ukrainian firms competitiveness, which also concerns the competitiveness of the export oriented industries as well. However, the allaged positive results can be attractive and visible, such as the growing of the tourism industry, cash flows to Ukraine, profesional and cultural experience gained by the Ukrainian workers in the EU that they can apply with the Ukrainian companies.

Key words*: migration, Association Agreement, visa-free regime, liberalization, the EU*